

15. Valta kansalle

Antiikin demokratia

Kreikkalaiset arvostivat yhteisten asioiden hoitoa eli politiikkaa. Ateenalaiset kehittivät nykyisen demokratian keskeisen periaatteen: valta kuuluu kansalle. Sana **demokratia** tarkoittaa **kansanvaltaa**, eli enemmistö päättää yhteisistä asioista. Antiikin demokratian loistavin aika oli 400-luvulla eaa.

Demokratian mukaan **asioista päätettiin yhteisesti** keskustelemalla **kansankokouksissa**. **Kaikki yli 20-vuotiaat syntyperäiset ateenalaiset miehet saivat osallistua päätöksentekoon**. Kansankokouksista ilmoitettiin neljä päivää aikaisemmin, jotta maalla asuvat ehtisivät mukaan. Kokouksissa keskusteltiin esimerkiksi kaupankäynnistä, olympiavoittajien palkinnoista tai siitä, aloitetaanko sota ja solmitaanko rauha.

Kansankokouksia pidettiin lähes joka viikko ja niihin osallistui jopa noin 10 000 kansalaista. Keskustelun lopuksi äänestettiin ja eniten ääniä saanut ehdotus voitti. Jotta hallitsemisen olisi tasa-arvoista, tärkeimpien tehtävien hoitajat valittiin arvalla. Ainoastaan sotapäälliköitä ei arvottu. Jos joku ei ollut kiinnostunut politiikasta, häntä kutsuttiin idiootiksi.

Antiikin Ateenan Akropolis-kukkulan rauniot. Siellä sijaitsivat kaikki tärkeimmät rakennukset.

Lempeitä ja ankaria päätöksiä

Kerran Lesbos-saaren asukkaat kapinoivat. Kapinasta suuttuneet ateenalaiset päättivät kansankokouksessa, että kapinaan osallistuneet miehet tuli tappaa ja heidän vaimonsa ja lapsensa tuli ottaa orjiksi. Laivalastillinen sotilaita lähti toteuttamaan määräystä. Ateenalaisten kiukku kuitenkin laantui ja kansankokous päätti perua aiemmin tehdyn päätöksen. Toinen laiva lähti kovalla vauhdilla viemään uutta päätöstä. Kapinoivien ihmisten helpotukseksi uusi määräys tuotiin saarelle viime hetkellä, ennen kuin ihmisiä ehdittiin teloittaa.

Aivan toisin kävi erään taistelun komentajille, jotka saivat kokea kansanvallan päätösten kovuuden. Komentajat olivat meritaistelussa johtaneet laivastoa hienosti ja ateenalaiset olivat voittaneet vihollisen. Paluumatkalla osa laivastosta haaksirikkoutui ja miehiä hukkui. Laivaston komentajia syytettiin siitä, ettei miehiä saatu pelastettua. Lopulta heidät tuomittiin kuolemaan.

Piirros Akropolis-kukkulasta antiikin aikana. Kukkulan rakennuksista suurin oli Parthenonin temppeli, joka on säilynyt edelleen hyvin.

Ihmiset olivat antiikin aikana eriarvoisia. Rikasta ylimystä, kauppiasta ja orjaa kohdeltiin aivan eri tavoin.

Jopa köyhä saattoi johtaa Ateenaa

Ateenassa suurta valtaa käytti viidensadanneuvosto. Siihen valittiin 50 ateenalaista kustakin kymmenestä kaupunginosasta. Sen jäsenille maksettiin pientä palkkaa. Näin köyhätkin kansalaiset saattoivat osallistua neuvoston toimintaan, jos arpa heidät siihen valitsi. Viidensadanneuvostolle arvottiin joka päivä uusi johtaja neuvoston jäsenien joukosta. Köyhäkin kansalainen saattoi siis johtaa Ateenaa päivän ajan.

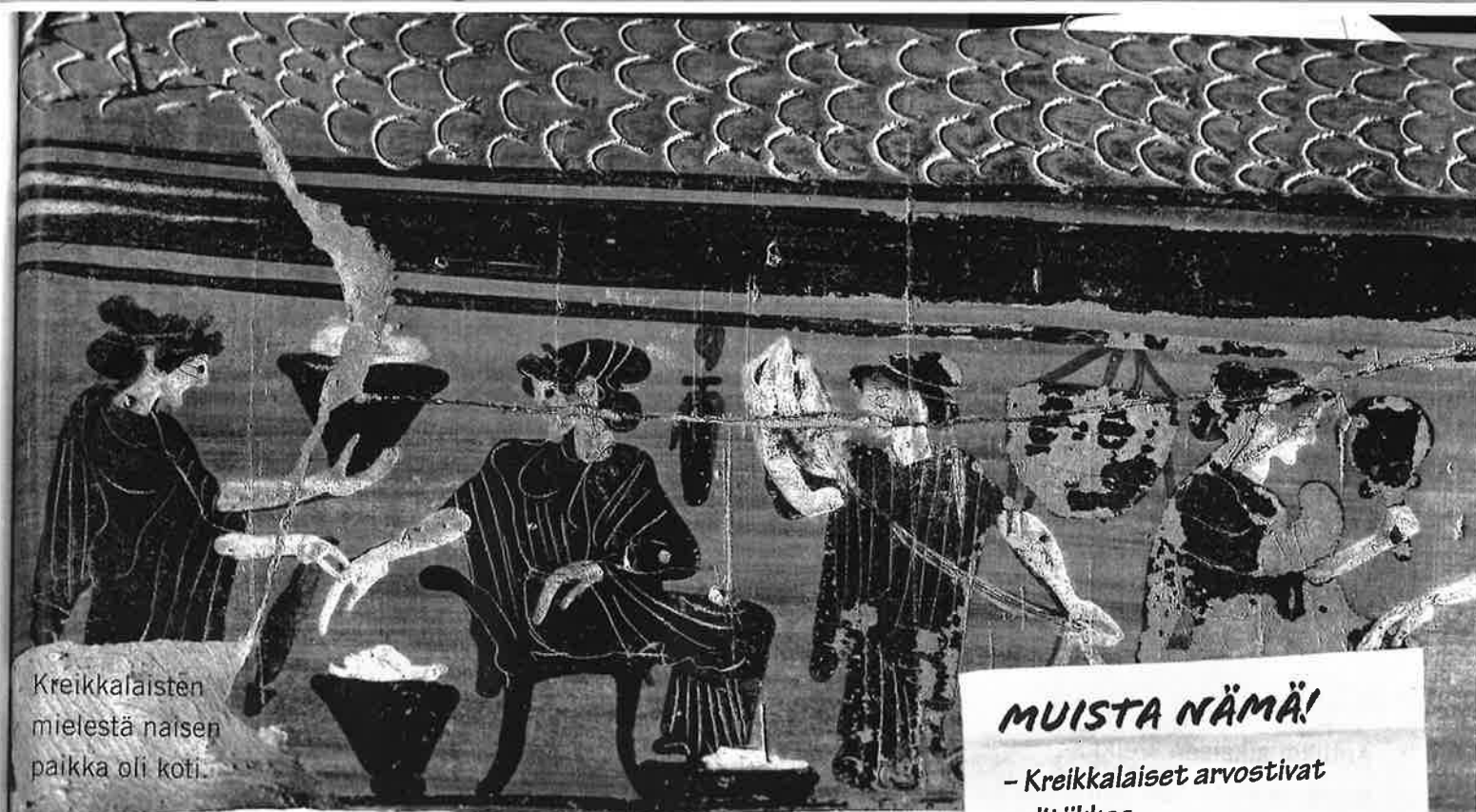

Antiikin ajan äänestyslippuja. Äänestyksestä, jossa karkotettiin kansalaisia maanpakoon, käytetään nimitystä ostrakismos.

KANSANKOKOUS
päättyi tärkeistä asioista
äänestämällä.

VIIDENSADANNEUVOSTO
huolehti, että kansankokousten
päätöksiä noudatettiin.

Ateenalaiset pitivät tärkeänä, ettei valta keskittyisi yhdelle ihmiselle. Kansankokouksissa ei-toivottu ateenalainen voitiin äänestää maanpakoon kymmeneksi vuodeksi. Näin saattoi käydä esimerkiksi henkilölle, joka yritti haalia itselleen liikaa valtaa. Jos 6000 kansalaista kannatti karkotusta, se toteutettiin. Äänestyslippuina olivat saviruukun palaset, joihin kansalaiset raapustivat karkotettavan henkilön nimen.

Kreikkalaisten mielestä naisen paikka oli koti.

Saivatko kaikki päättää?

Ateenan päätöksenteossa oli monia piirteitä, joita nykyisin ei pidetä demokraattisina ja tasa-arvoisina. **Kansankokouksiin saivat osallistua vain Ateenan kansalaiset.** Kansalaisena pidettiin miestä, jonka isä oli syntynyt Ateenassa. Myöhemmin kansalaisuuden ehtoja tiukennettiin, sillä sekä isän että äidin tuli olla syntyperäisiä ateenalaisia. Kansankokoukseen osallistuminen edellytti myös asepalveluksen suorittamista.

Muiden kaupunkien asukkaat (metoikit) eivät saaneet osallistua kansankokouksiin – kuten eivät myöskään naiset eivätkä orjat. Ateenassa asuneista ihmisistä vain noin joka kymmenes sai oikeuden osallistua päätöksentekoon.

Demokratia ei myöskään toteutunut kuin muutamassa kaupunkivaltiossa Ateenan lisäksi, ja sielläkin vain hetken aikaa. Demokraattinen kansanvalta oli silti merkittävä keksintö, ja siihen perustuu nykyäänkin monien valtioiden hallitseminen. Valta Suomessa kuuluu kansalle, joka äänestää edustajat eduskuntaan hoitamaan yhteisiä asioita.

MUISTA NÄMÄ!

– Kreikkalaiset arvostivat politiikkaa.

– Demokratia eli kansanvalta syntyi Ateenassa.

– Asioista päätettiin kansankokouksissa, joihin osallistuivat vapaat kansalaiset.

Tehtävät

1. Mitä tarkoitetaan
a) politiikalla
b) demokratialla?
2. Mitä kansankokouksessa tehtiin?
3. Keitä olivat Ateenan kansalaiset?
4. Ateenalainen valtiomies Perikles kirjoitti aikanaan seuraavasti: "Päätösvalta on kansalaisten enemmistöllä." Miksei tämä periaate kuitenkaan toteutunut?
5. Mitä yhteistä on Suomen ja antiikin demokratialla?